SUN'IY INTELLEKT YARATGAN HOSILA ASARNI QANDAY HUQUQIY KVALIFIKATSIYA QILISH KERAK?

Ergasheva Yulduz Alisher qizi
yulduzoktayeva@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada generativ sun'iy intellekt tizimlari tomonidan mavjud asarlar asosida hosil qilingan natijalarni hosila asar sifatida huquqiy kvalifikatsiya qilish masalasi tahlil qilingan. O'zbekiston Respublikasining "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunining 3, 5, 7, 8, 13 va 19-moddalari hamda AQSh, Xitoy, Yaponiya va Yevropa Ittifoqi tajribasi qiyosiy tahlil etilib, uch bosqichli huquqiy farqlash modeli va "muhim o'xshashlik hamda tobelik" mezoni asoslangan. Tadqiqot natijalari asosida milliy qonunchilikni takomillashtirishga doir aniq takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Generativ sun'iy intellekt, hosila asar, huquqiy kvalifikatsiya, mualliflik huquqi, qayta ishlash huquqi, inson ijodiy hissasi, muhim o'xshashlik, tobelik mezoni, ifoda shakli, hosilaviylik.

КАК С ЮРИДИЧЕСКОЙ ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ДОЛЖНО БЫТЬ ОПРЕДЕЛЕНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ, СОЗДАННОЕ ИСКУССТВЕННЫМ ИНТЕЛЛЕКТОМ?

Аннотация. В статье анализируется вопрос правовой квалификации результатов, созданных генеративными системами искусственного интеллекта на основе уже существующих произведений, в качестве производных произведений. На основе сравнительно-правового анализа статей 3, 5, 7, 8, 13 и 19 Закона Республики Узбекистан «Об авторском праве и смежных правах», а также опыта США, Китая, Японии и Европейского союза обосновываются трёхуровневая модель правового разграничения и критерий «существенного сходства и зависимости». По результатам исследования разработаны предложения по совершенствованию национального законодательства.

Ключевые слова: Генеративный искусственный интеллект, производное произведение, правовая квалификация, авторское право, право на переработку, творческий вклад человека, существенное сходство, критерий зависимости, форма выражения, производность.

HOW SHOULD A DERIVATIVE WORK CREATED BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE BE LEGALLY CLASSIFIED?

Abstract. The article examines how outputs produced by generative artificial intelligence systems on the basis of pre-existing works should be qualified in law, in particular whether they may be treated as derivative works. Drawing on Articles 3, 5, 7, 8, 13 and 19 of the Law of the Republic of Uzbekistan "On Copyright and Related Rights" and on comparative material from the USA, China, Japan and the European Union, the author substantiates a three-level model of legal distinction together with a "substantial similarity and dependency" test. On the basis of the findings, concrete proposals for improving national legislation are put forward.

Key words: Generative artificial intelligence, derivative work, legal qualification, copyright, right of adaptation, human creative contribution, substantial similarity, dependency test, form of expression, derivativeness.

Kirish.

Generativ sun'iy intellekt (bundan keyin — SI) tizimlarining ommaviylashuvi mualliflik huquqi nazariyasi oldiga uzoq vaqt javobsiz qolib kelayotgan savolni qo'ydi: bunday tizim

tomonidan allaqachon mavjud bo‘lgan asar asosida hosil qilingan natija huquqiy jihatdan nima hisoblanadi? Kundalik muomalada bunday natija “SI yaratgan hosila asar” deb yuritiladi. Biroq bu ibora huquqiy atama emas, balki texnologik jarayonning tavsifidan iborat: unda natijaning boshqa asarga bog‘liqligi qayd etiladi, lekin ana shu bog‘liqlikning huquqiy oqibati ochib berilmaydi. Muammoning amaliy o‘tkirligi shundaki, ayni bir texnologik jarayon uch xil huquqiy natijaga olib kelishi mumkin. Birinchi holatda natija hosila asar sifatida e’tirof etilib, mualliflik huquqi bilan muhofaza qilinadi. Ikkinchi holatda natija dastlabki asarga tobe bo‘ladi, ya’ni undan foydalanish uchun dastlabki asar muallifining roziligi talab etiladi, biroq natijaning o‘zi mustaqil muhofazaga sazovor bo‘lmaydi. Uchinchi holatda esa natija na hosila asar, na umuman mualliflik huquqi obyekti hisoblanadi. Bu uch holatni bir-biridan ajratuvchi mezonlarni aniqlash ushbu maqolaning asosiy vazifasidir.

Tadqiqotning maqsadi — O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi doirasida SI ishtirokida hosil qilingan natijani kvalifikatsiya qilishning izchil huquqiy algoritmini ishlab chiqish va uni xorijiy tajriba bilan solishtirib asoslashdan iborat.

Mavzuning dolzarbligi va hozirgi holati

Mavzuning dolzarbligi bir necha omil bilan izohlanadi. Avvalo, generativ tizimlar bugungi kunda aynan an’anaviy tarzda hosila asar deb tan olinib kelingan faoliyat turlarini — tarjima, aranjirovka, inssenirovka, referat, annotatsiya, muxtasar xulosa va sharh tayyorlashni — sanoat miqyosida avtomatlashtirmoqda. Ilgari bu ishlarning har biri muayyan jismoniy shaxsning ijodiy mehnati bilan bog‘liq edi va shu bog‘liqlik huquqiy kvalifikatsiya uchun tayanch nuqta bo‘lib xizmat qilardi. Generativ tizimlarda esa mazkur tayanch nuqta yo‘qoladi yoki, hech bo‘lmaganda, sezilarli darajada zaiflashadi.

Ikkinchidan, O‘zbekistonda SI texnologiyalarini rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son qarori bilan tasdiqlangan Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasida soha bo‘yicha normativ-huquqiy bazani shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Sun’iy intellektga oid alohida qonun loyihasi 2025-yilda Oliy Majlis Qonunchilik palatasi tomonidan birinchi o‘qishda ko‘rib chiqilgan bo‘lib, unda asosan tushunchalar tizimi, davlat siyosatining yo‘nalishlari, SI yordamida yaratilgan axborot resurslarini markirovkalash va shaxsga doir ma’lumotlarni muhofaza qilish masalalari qamrab olingan. Intellektual mulk munosabatlari esa mazkur hujjat predmetidan tashqarida qolmoqda. Demak, kvalifikatsiya masalasi yaqin istiqbolda ham amaldagi mualliflik huquqi normalarini talqin qilish orqali hal etilishi kutiladi.

O‘zbekiston Respublikasida mualliflik huquqi munosabatlari Fuqarolik kodeksining 1041–1081-moddalari hamda 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonun bilan tartibga solinadi. Mavzu nuqtayi nazaridan ushbu Qonunning quyidagi normalari kalit ahamiyatga ega.

Qonunning 3-moddasida muallif tushunchasi ijodiy mehnati bilan asar yaratgan jismoniy shaxs sifatida ta’riflangan. Bu norma qat’iy: dasturiy tizim ham, uning ishlab chiquvchisi bo‘lgan yuridik shaxs ham dastlabki muallif bo‘la olmaydi. 5-moddaga muvofiq mualliflik huquqi ijodiy faoliyat natijasi bo‘lmish asarlarga nisbatan tatbiq etiladi va — bu jihat mazkur tadqiqot uchun hal qiluvchi — g‘oyalar, prinsiplar, uslublar, jarayonlar, tizimlar, usullar yoki konsepsiyalarga emas, balki aynan ifoda shakliga nisbatan qo‘llaniladi.

Qonunning 7-moddasida hosila asarlar — tarjimalar, ishlanma asarlar, annotatsiyalar, referatlar, muxtasar xulosalar, sharhlar, inssenirovkalar, aranjirovkalar, soddalashtirishlar hamda boshqa qayta ishlanmalar — mualliflik huquqi obyektlari qatoriga kiritilgan. Shu bilan birga, moddada muhim shart qo‘yilgan: hosila asar 5-moddada belgilangan talablarga, ya’ni

ijodiy faoliyat natijasi bo‘lish talabiga javob berishi lozim. Ushbu moddaning ikkinchi qismiga ko‘ra hosila asar, uning yaratilishiga asos bo‘lgan asar mualliflik huquqi obyekti bo‘lish-bo‘lmasligidan qat’i nazar, muhofaza qilinadi.

Qonunning 8-moddasi esa masalaning teskari tomonini belgilaydi. Unga muvofiq insonning bevosita individual asar yaratishga qaratilgan ijodiy faoliyati amalga oshirilmasdan, muayyan turdagi ishlab chiqarish uchun mo‘ljallangan texnika vositalari yordamida olingan natijalar mualliflik huquqi obyektlari hisoblanmaydi. Aynan shu norma O‘zbekiston qonunchiligida SI yaratgan natijaga nisbatan qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan eng yaqin huquqiy asosdir. Ammo u umumiy maqsadli generativ modellar paydo bo‘lishidan ancha oldin, avtomatlashtirilgan suratga olish va ishlab chiqarish uskunalarini nazarda tutgan holda shakllantirilgan. Shu bois normada insonning ijodiy hissasi qanday darajada bo‘lishi kerakligi, uni kim va qanday isbotlashi lozimligi ochib berilmagan. Nihoyat, Qonunning 13-moddasi hosila asar muallifining huquqlarini belgilaydi: hosila asar muallifi qayta ishlangan asar muallifi huquqlariga rioya etgan taqdirdagina o‘zi yaratgan asarga bo‘lgan mualliflik huquqidan foydalanadi. 19 va 20-moddalarga ko‘ra esa asarni qayta ishlash va tarjima qilish dastlabki asar muallifining mutlaq mulkiy huquqlari qatoriga kiradi. Bundan muhim xulosa kelib chiqadi: natijaning muhofazaga sazovorligi va uning dastlabki asar egasining huquqlarini buzish-buzmasligi — bir-biridan mustaqil ikki savol bo‘lib, ular alohida-alohida hal qilinishi kerak.

Qiyosiy tajribaga kelsak, xorijiy huquq tizimlarida ikki asosiy yondashuv shakllangan. AQShda inson muallifligi talabi qat’iy saqlanmoqda: Thaler v. Perlmutter ishi bo‘yicha Kolumbiya okrugi apellyatsiya sudi 2025-yilda faqat SI tomonidan yaratilgan asarni ro‘yxatga olishni rad etish qonuniy ekanini tasdiqlagan, Oliy sud esa 2026-yil 2-martda ishni ko‘rib chiqishdan bosh tortgan. AQSh Mualliflik huquqi idorasining uslubiy tavsiyalariga muvofiq bunday materiallar tarkibidagi faqat insonning ijodiy hissasi aks etgan qismlargina muhofaza qilinadi. Xitoy sud amaliyoti nisbatan moslashuvchan: Pekin internet sudining 2023-yildagi qaroriga ko‘ra foydalanuvchining so‘rovlarni izchil takomillashtirishi va parametrlarni tanlashi orqali ifodalangan intellektual hissasi mavjud bo‘lganda, SI yordamida olingan tasvir muhofaza qilinishi mumkin deb topilgan. Buyuk Britaniya qonunchiligida kompyuter tomonidan yaratilgan asarlar uchun alohida rejim nazarda tutilgan bo‘lib, unda huquq asar yaratilishi uchun zarur tadbirlarni amalga oshirgan shaxsga biriktiriladi. Yaponiya va Yevropa Ittifoqi esa asosiy e’tiborni natijaga emas, balki modelni o‘qitish bosqichida matn va ma’lumotlarni tahlil qilishga oid istisnolarni belgilashga qaratgan.

Amaldagi xorijiy nizolar ham aynan natija darajasidagi masalaga taqalmoqda: bir qator sud ishlarida generativ tizimlarning chiqarayotgan natijalari ruxsatsiz hosila asar sifatida baholanishi lozimligi da’vo qilinmoqda. Mazkur nizolarning aksariyati hozircha yakunlanmagan, biroq ularda ilgari surilayotgan huquqiy dalillar milliy doktrinani shakllantirishda hisobga olinishi zarur.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot formal-yuridik, qiyosiy-huquqiy va huquqiy modellashtirish usullari asosida amalga oshirildi. Formal-yuridik usul yordamida yuqorida keltirilgan normalar mazmuni tahlil qilindi; qiyosiy-huquqiy usul to‘rt yurisdiksiya tajribasini solishtirishga xizmat qildi; modellashtirish usuli esa tadqiqotning tajriba qismini tashkil etadi.

Tajriba quyidagicha tashkil etildi. Generativ tizimlardan foydalanishning amaliyotda eng ko‘p uchraydigan to‘rtta tipik holati modellashtirildi va ularning har biri amaldagi normalar “filtri”dan izchil o‘tkazildi.

A modeli. Foydalanuvchi muayyan muhofaza qilinadigan asarni tizimga to‘g‘ridan

to‘g‘ri yuklaydi va uni tarjima qilish, qisqartirish, uslubini o‘zgartirish yoki davom ettirishni topshiradi. Bunda natija aniq identifikatsiya qilingan bitta asarga bevosita bog‘liq bo‘ladi.

B modeli. Foydalanuvchi asarning o‘zini taqdim etmaydi, faqat muayyan muallif yoki yo‘nalish uslubida material yaratishni so‘raydi. Bunda bog‘liqlik ifoda shakliga emas, uslubga qaratilgan bo‘ladi.

C modeli. Natijada foydalanuvchi ko‘zlamagan holda o‘qitish bosqichida o‘zlashtirilgan muhofaza qilinadigan asarning tanib olinadigan unsurlari takrorlanadi.

D modeli. Foydalanuvchi tizim bergan dastlabki natijani ko‘p bosqichli tahrir, tanlash, qayta tuzish va yakuniy shakllantirish orqali sezilarli darajada o‘zgartiradi — aralash (gibrid) natija hosil bo‘ladi.

Har bir model uchta savol bo‘yicha baholandi: birinchidan, Qonunning 19-moddasi ma’nosida qayta ishlash sodir bo‘lganmi; ikkinchidan, 3 va 5-moddalar talablariga javob beradigan inson ijodiy hissasi mavjudmi; uchinchidan, natijadan foydalanish qaysi shaxsning huquqlariga daxl qiladi. Baholash uchun ikki mezondan foydalanildi: muhofaza qilinadigan ifoda shaklining muhim o‘xshashligi (obyektiv mezon) va natijaning aynan o‘sha asardan kelib chiqqanligi, ya’ni tobelik (kauzal mezon).

Shuningdek, tajriba doirasida texnologik jarayonning uch bosqichi huquqiy jihatdan bir-biridan ajratildi: o‘qitilgan modelning o‘zi; o‘qitish bosqichida amalga oshiriladigan takrorlash; va tizim tomonidan chiqarilgan yakuniy natija. Ushbu uch bosqichni farqlash tahlilning metodologik asosini tashkil etadi, chunki amaliyotda ular ko‘pincha bir butun sifatida baholanib, noto‘g‘ri xulosalarga olib keladi.

Olingan natijalar tahlili

Birinchi natija. “SI yaratgan hosila asar” yagona huquqiy kategoriya emas. To‘rt model tahlili ko‘rsatdiki, bir xil texnologiya turli huquqiy oqibatlarni keltirib chiqaradi va shu bois kvalifikatsiya universal formula bilan emas, balki bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim.

Ikkinchi natija. Uch bosqichni farqlash zarur. O‘qitilgan model — bu asarlar to‘plami emas, balki parametrlar majmui bo‘lib, uni asarning nusxasi yoki hosila asar deb hisoblash uchun huquqiy asos yo‘q. O‘qitish bosqichida amalga oshiriladigan takrorlash esa aynan 19-moddadagi takrorlash huquqiga daxl qiladi va mustaqil baholanishi kerak. Yakuniy natija ham alohida obyekt sifatida ko‘rib chiqiladi. Ushbu uch bosqichni qorishtirib yuborish ikki tomonlama xatoga olib keladi: bir holatda muhofaza asossiz kengaytiriladi, boshqa holatda huquq egalari himoyasiz qoladi.

Uchinchi natija. Natijani hosila asar deb tan olish uchun ikki unsurli mezon qo‘llanilishi lozim. Obyektiv unsur — natijada dastlabki asarning muhofaza qilinadigan ifoda shakli muhim darajada takrorlanganligi. Bunda 5-moddaning uchinchi qismiga tayanib, g‘oya, uslub, janr, mavzu va usul o‘xshashligi hisobga olinmaydi. Kauzal unsur — natijaning aynan o‘sha asardan kelib chiqqanligi, ya’ni tobeligi. Ikki unsur birgalikda mavjud bo‘lgandagina hosilaviylik e’tirof etiladi. Model bo‘yicha qo‘llanganda: A modelida odatda ikkala unsur ham mavjud; B modelida obyektiv unsur yo‘q, chunki uslub muhofaza qilinmaydi; C modelida obyektiv unsur mavjud bo‘lishi mumkin, biroq foydalanuvchining niyati yo‘qligi javobgarlik darajasiga ta’sir qiladi, hosilaviylik faktiga esa ta’sir qilmaydi.

To‘rtinchi natija. Hosilaviylik va muhofazaga sazovorlik — turli savollar. Natija hosila deb topilgani uning muhofaza qilinishini anglatmaydi. Muhofaza masalasi 8-modda orqali hal etiladi: inson bevosita individual asar yaratishga qaratilgan ijodiy faoliyatni amalga oshirmagan bo‘lsa, natija mualliflik huquqi obyekti bo‘lmaydi. Ayni paytda 13-moddaga ko‘ra hosila asar muallifi bo‘lish faqat qayta ishlashni amalga oshirgan jismoniy shaxsga

tegishli bo‘lishi mumkin. Demak, mantiqiy jihatdan “muallifsiz hosila asar” konstruksiyasi amaldagi qonunchilikda mavjud emas: natija yo insonning ijodiy hissasi tufayli hosila asarga aylanadi, yoki muhofazasiz natija bo‘lib qoladi.

Beshinchi natija. D modelida muhofaza tanlab qo‘llaniladi. Aralash natijada muhofaza faqat insonning ijodiy hissasi aks etgan unsurlarga — tanlov, tartiblash, tahrir, kompozitsiya va yakuniy shakllantirish natijalariga nisbatan tarqaladi. Bu yondashuv AQSh amaliyotidagi pozitsiyaga mos keladi va O‘zbekiston qonunchiligining 5 va 8-moddalari mantiqidan ham bevosita kelib chiqadi. Bundan muhim protsessual xulosa hosil bo‘ladi: isbot yuki mualliflikni da’vo qilayotgan shaxs zimmasiga tushadi, ijodiy jarayonni hujjatlashtirish esa dalil sifatida amaliy ahamiyat kasb etadi.

Oltinchi natija. B modeli mualliflik huquqi doirasidan chiqadi, ammo huquqiy jihatdan betaraf emas. Uslub muhofaza qilinmagani bois hosila asar yuzaga kelmaydi. Biroq natijadan muayyan muallifning nomi bilan bog‘lab foydalanish 18-moddada mustahkamlangan mualliflik ismi-sharifiga bo‘lgan huquq va muallif obro‘sini himoya qilish huquqiga daxl qilishi, shuningdek raqobat va iste’molchilarni chalg‘itish bilan bog‘liq normalarni buzishi mumkin. Shu sababli bunday holatlar mualliflik huquqi emas, balki shaxsiy nomulkiy huquqlar va nohalol raqobat institutlari orqali baholanishi maqsadga muvofiq.

Yettinchi natija. Qonunchilikdagi bo‘shliqlar aniqlandi. 8-moddadagi “muayyan turdagi ishlab chiqarish uchun mo‘ljallangan texnika vositalari” iborasi umumiy maqsadli generativ tizimlarga to‘liq mos kelmaydi va uni kengaytirib talqin qilish huquqiy noaniqlikni keltirib chiqaradi. Qonunda inson ijodiy hissasining minimal darajasi, uni baholash mezonlari va isbotlash tartibi belgilanmagan. O‘qitish bosqichidagi takrorlashga nisbatan 24–33-moddalarda hech qanday istisno nazarda tutilmagan, bu esa amaliyotda huquqiy noaniqlik holatini yuzaga keltiradi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari SI yaratgan natijani kvalifikatsiya qilishning to‘rt bosqichli algoritmini shakllantirish imkonini beradi. Birinchi bosqichda baholanayotgan obyekt aniqlanadi: model, o‘qitish jarayonidagi takrorlash yoki yakuniy natija. Ikkinchi bosqichda natijada dastlabki asarning muhofaza qilinadigan ifoda shakli muhim darajada takrorlanganligi va bu takrorlanish aynan o‘sha asardan kelib chiqqanligi tekshiriladi; ikkala shart mavjud bo‘lsa, hosilaviylik e’tirof etilib, dastlabki asar muallifining 13, 19 va 20-moddalardan kelib chiqadigan huquqlari qo‘llaniladi. Uchinchi bosqichda insonning bevosita individual ijodiy hissasi 8-modda talablari darajasida mavjudligi aniqlanadi; hissa mavjud bo‘lsa, natija hosila asar sifatida muhofaza qilinadi, aks holda muhofazasiz natija hisoblanadi. To‘rtinchi bosqichda muhofazaning hajmi belgilanadi: aralash natijalarda u faqat inson hissasi aks etgan unsurlar bilan cheklanadi. Qonunchilikni takomillashtirish yuzasidan quyidagi takliflar ilgari suriladi. Birinchidan, “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 3-moddasini “generativ sun’iy intellekt tizimi”, “sun’iy intellekt yordamida hosil qilingan natija” va “inson ijodiy hissasi” tushunchalari bilan to‘ldirish maqsadga muvofiq. Ikkinchidan, 7-moddaga sun’iy intellekt tizimi yordamida hosil qilingan natija muhim o‘xshashlik va tobelik mezonlari bir vaqtda mavjud bo‘lgandagina hosila asar deb topilishini belgilovchi qism kiritilishi lozim. Uchinchidan, 8-moddaning tegishli xatboshisini umumiy maqsadli avtomatlashtirilgan tizimlarni ham qamrab oladigan tarzda aniqlashtirish talab etiladi. To‘rtinchidan, natijalarni markirovkalash va ijodiy jarayonni hujjatlashtirish qoidalarini joriy etib, bunday hujjatlarga isbot vositasi sifatida ahamiyat berish zarur. Beshinchidan, modellarni o‘qitish maqsadida asarlardan foydalanish bo‘yicha huquq egasining e’tiroz bildirish imkoniyati bilan uyg‘unlashtirilgan cheklangan istisno joriy

etish masalasi o‘rganilishi lozim.

Umumiy xulosa quyidagicha: SI yaratgan natijani hosila asar sifatida kvalifikatsiya qilish avtomatik tarzda emas, balki obyektiv, kauzal va subyektiv unsurlarni ketma-ket tekshirish orqali amalga oshirilishi kerak. Amaldagi qonunchilik bunday tahlil uchun zarur bo‘lgan asosiy vositalarni — ifoda shakli, ijodiy faoliyat va qayta ishlash kategoriyalarini — allaqachon o‘zida saqlaydi. Ayni paytda mezonlarni normativ darajada aniqlashtirish huquqiy noaniqlikni kamaytiradi hamda ham huquq egalari, ham texnologiyalardan foydalanuvchilar manfaatlari o‘rtasida muvozanat o‘rnatishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (1041–1081-moddalar). — Toshkent: Adolat.

2. O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonuni (2021-yil 21-apreldagi O‘RQ-683-son va 2021-yil 20-avgustdagi O‘RQ-709-son qonunlar tahririda) // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. — www.lex.uz.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son “Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi qarori // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. — www.lex.uz.

4. Adabiy va badiiy asarlarni muhofaza qilish to‘g‘risidagi Bern konvensiyasi (1886-yil 9-sentabr, 1979-yilgi tahrirda), 2-moddaning 3-bandi.

5. Thaler v. Perlmutter, 130 F.4th 1039 (D.C. Cir. 2025), cert. denied, No. 25-449 (U.S., 2 March 2026).

6. U.S. Copyright Office. Copyright and Artificial Intelligence. Part 2: Copyrightability. — Washington, 2025.

7. Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence // Federal Register, Vol. 88, No. 51, 16 March 2023, p. 16190.

8. Li v. Liu, Beijing Internet Court, judgment of 27 November 2023 (AI-generated image case).

9. Shenzhen Tencent v. Shanghai Yingxun (“Dreamwriter”), Shenzhen Nanshan District People’s Court, 2019.

10. Directive (EU) 2019/790 of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market, Articles 3–4.

11. Regulation (EU) 2024/1689 of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence, Article 53.

12. Copyright, Designs and Patents Act 1988 (UK), sections 9(3) and 12(7).

13. Copyright Act of Japan (Act No. 48 of 1970, as amended), Article 30-4.

14. WIPO Conversation on Intellectual Property and Artificial Intelligence: Revised Issues Paper. — Geneva: WIPO, 2020.